

Brood

Karel Vertommen

bron

Karel Vertommen, *Brood*. Met illustraties van B. Max. Het Spectrum, Utrecht z.j. [1939]

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/vert003broo01_01/colofon.php

© 2015 dbnl / erven Karel Vertommen

Voor mijn vrouw, dat goede zorgenmoedertje.

Advent

*Thuis zat Maria bij de schouw,
de handen in de schoot:
- 'Het sneeuwt, nu wordt het Kerstmis gauw.'
Van weelde kleurden rood*

*haar beide wangen, toen zij dacht
aan het geheimnis groot,
dat zij met hare handen zacht
in haren schoot omsloot.*

*Het sneeuwt reeds engelensluiers
en de wind zingt gloria.
Maria vouwt de luiers
en denkt glimlachend na.*

Kerstvisite

*Er is bij Maria een Kindje geboren,
Haar man is een van ons timmerliën.
We konden de meid naar hun toestand doen horen...
Of moeten we zelf eens gaan zien?*

*We nemen ons naamkaart en bloemen mede.
Kom vlug, want het donkert al!
De sneeuw is vertrappeld; pas op voor de trede;
Maar wonen die lui in een stal?*

*We zijn achteraan in een hoek gebleven,
Ons bloemen heeft Jozef aanvaard
En glimlachend aan Maria gegeven,
Die zei iets van 'vrede op aard!'*

*Maar plots is het wonder losgebroken:
Een engelenkoor dat zong 'gloria.'
We hebben ons naamkaart op zak gestoken
En knielend gesmeekt om gena.*

Lichtmis

*Met Lichtmis kwam de dooi,
Sint Jozef nam de kooi,
Maria sloeg een halsdoek om,
Ze gingen naar den dom.*

*Maria ging haar kerkgang doen,
Ze gaf haar Kerstekind een zoen
En droeg het op aan God de Heer..
De duiven kirden heen en weer.*

*Sint Jozef stak in d' offerblok
Een grote zware brok
Van 't goud dat koningen hun brachten.
Maria knielde in gedachten.*

*De priester stak drie kaarsen aan,
Maria zag drie kruisen staan,
De tortels zuchtten in de kooi
En buiten viel de dooi.*

Samenzang

*Toen deed de wachter de stadspoort open.
De zanger trad binnen en met hem de zon,
Van morgendauw zijn haren dropen;
Elk huis was nog dicht toen zijn lied begon.*

*Eerst keek er een meisje verrast naar buiten
En dacht 't was de stem van haar lief,
Weldra stonden mensen aan alle ruiten
Eer weer de zanger zijn lied aanhief.*

*Ze luisterd' en onbewust zongen ze mede,
Ze knikten elkander toe...
Ze hadden het zingen nog niet vergeten
En werden de samenzang niet moe.*

Testament

*In Brabant, langs de Scheldeboord,
daar stond een hoeve aan de dijk geschoord.*

*Rondom was het water, de lucht en de grond;
op de hoeve drie zonen, sterk en gezond.*

*De vader die zei eens: 'Mijn jongens, 'k word oud,
ziet dat ge de hand aan de ploegsteert houdt!*

*Gij, mijn jongste, die zijt als een Maartse dag,
met wat regen en sneeuw en een zonnelach,*

*ga en zing voor de mensen van vreugd en verdriet
en de goede grond waar het graan uitschiet.*

*Gij, mijn tweede, die zijt als een opgaande tij,
met het drieste geweld van jong' hengsten in Mei,*

*in de stal haal uw paard, naast de schouw neem uw zwaard,
wreek het onrecht in 't land, zie dat 't recht wordt bewaard.*

*Gij, mijn oudste, die vast als de jaartijden zijt,
en stevig in 't zaäl door de velden rijdt,*

*Zaai op het land in uw vaders spoor,
trek er als vroeger voor na voor.*

*Sluit een verdrag met wind, zon en weer,
met Gods lieve heiligen en met Ons Heer.'*

*Nadat de vader met eer werd begraven,
drie mannen hun paard de sporen gaven:*

*een reed er voor 't eerst als boer rond zijn veld,
een trok er ten strijd tegen heersersgeweld,*

*een reed er al zingend door het land
en deed d'echo's ontwaken t'allenkant;*

*zijn lied droeg de wind over 't rijpe koorn,
zijn broer blies daartussen de vrijheidshoorn,*

*en monkelend een boer door zijn oogst van goud:
'Ziet dat ge de hand aan de ploegsteert houdt!'*

Ruiterlied

*Hu, hop! en vooruit met zijn paard door de mist.
Waarheen? - Geen mens, ook hijzelf niet, die 't wist.
De hoefslag die plofte gedempt over 't veld,
maar tussen de huizen weerklonk het geweld...*

*In matte schimmen schoof alles voorbij:
- 'Hu, hop! Heel de wereld kijkt naar mij!'
De mist scheurde open waar hij kwam,
maar sloot zich weer achter hem als een dam.*

*En voor hem en achter en overal mist,
druipnat hing zijn haar op zijn slapen geklist:
- 'Hu, hop! en vooruit! Ieder kijkt mij aan!'
Plots bleef het paard voor een water staan.*

*Daar zat op haar knieën een blonde meid,
zij had een stuk linnen opengespreid
en waste het uit in het klare nat
waarin ze zich even gespiegeld had.*

*Toen priemde de zon en de mist verdween,
de dampende ruiter keek om zich heen...
- 'Heb ik dan mezelf wat voorgelogen
of ligt heel de wereld in meisjesogen?'*

*Hu, hop! kwam hij hier met zijn paard door de mist.
Waarheen? - Geen mens, ook hijzelf niet die 't wist.
Maar een meisje zat over 't water gebogen,
hij zag haar beeld en twee diepe ogen.*

Galgelied

*Er stonden drie galgen op 't galgeveld,
De kraaien hebben het voortverteld.*

*En stom blauwden winterse bossen rondom,
Zij kaatsten 't gekrijs van de kraaien weerom.*

*Het volk stond zwijgzaam opeengehoopt:
Drie mannen moesten opgeknoopt.*

*Drie rechters lazen het vonnis voor;
De bossen bauwden het na in koor.*

*Eén had in eigen macht geloofd,
Hij moest het bekopen met zijn hoofd.*

*Eén had gehoopt op een nieuwe tijd,
Dat was voor het heden een scherp verwijt.*

*Eén had de waarheid te zeer bemind,
Daarvoor ging hij bengelen hoog in de wind.*

*De kraaien krijsten: kwaad is kwaad!
De bossen echoden: haat is haat!*

*De kring van het volk werd enger en enger,
't Gelaat van de rechters werd strenger en strenger...*

*Maar toen de koord in de hoogte ging,
In elke lus een rechter hing.*

*Het volk stond zwijgzaam opeengehoopt:
Drie rechters werden opgeknoopt.*

*Eén had zijn eigen volk verraden,
Eén had zijn geldkist volgeladen,*

*Eén had de macht om haarzelf bemind,
Drie rechters bengelden hoog in de wind.*

*De kraaien krijsten: kwaad is kwaad!
De bossen echoden: inderdaad!*

Mastklimmen

*Drie glimmende masten op een rij
boven de leut' en het kermisgevlug.*

*Beneden wordt koele bier gedronken,
daarboven lonken hespen en schonken.*

*Wie halverwegen komt afgeleden
hem wachten hoon en spot beneden.*

*Drie koene maats en drie glimmende staken;
wie zei daar ze zouden niet boven geraken?*

*De eerste klimt als een kat in de mast,
grijpt haastig twee lonkende schonken vast,*

*ritst naar beneden en loopt naar huis
met zijn gewin, uit het kermisgedruis.*

*Lang wordt er niet over hem gepraat...
Daar is met zijn vriendjes de tweede maat.*

*Die klimt, koel-berekend, met stevig houvast,
klampt zich geschoord aan de top van de mast,*

*spuwt op het volk, bindt zijn gordel vol schonken
en komt gemeten de mast neergezonken.*

*Het volk is woedend, hij heeft hen veracht;
maar de vriendjes worden feestlijk bedacht.*

*Doch reeds is de derde halverwegen,
heel het volk roept en knikt hem bemoedigend tegen.*

*Nu haalt hij de top, kijkt naar 't zonnige land,
werpt hespen en schonken in 't volk t'allenkant.*

*Hij haalt uit zijn borstzak een kleurige vlag,
bindt ze vast aan de mast, ze waait op als de dag;*

*komt met ledige handen weer afgegleden,
maar duizenden handen wachten beneden*

*en duizenden ogen flikkeren hem tegen,
als zaaid' hij daarboven een sterrenregen!*

Ballade der schooiers¹⁾

*Twee schamele schooiers in haveloos pak
en de blauwe hemel als onderdak*

*die hadden elkaar eeuw' ge trouw gezworen:
zij hadden 't geloof in de mensen verloren.*

*Als 's avonds de gouden sterren blonken,
telden zij 't matte geld, hun uit deernis geschonken.*

*Een van bei brak zijn woord en hij werd soldaat,
hij werd door een ronselaar omgepraat.*

*Hij diende de Prins en reed hoog op een paard,
verdiende soldij en betaalde de waard.*

*Weer waren de mensen hem welgezind
en zijn ogen glansde' als van een die bemint.*

*Maar toen hij vernam van verdrukking in 't land,
toen vlamde zijn oog en beefde zijn hand.*

*Middlerwijl zong zijn maat door het land 't oude lied
dat ontgoocheling en heimwee naar liefde verried.*

*Tot hij eens in het dorp bij de smidse kwam,
daar wapperde flonkerend een rosse vlam*

*en achter het vuur, in het heerlijke licht,
straalde jong en volkrachtig een meisjesgezicht.*

*- 'Gij trekt aan de blaasbalg, ik zing mijn verdriet;
Mijn hart is uw vuur en uw rythme mijn lied.'*

- *'Is uw hart als mijn vuur, smeed de ring dan van trouw,
dat ik hou van een man, dat ik worde zijn vrouw.'*

*Hij maakte twee ringen uit edel metaal,
dan smeedde hij een zwaard uit het sterkste staal.*

*Zij trok aan de blaasbalg, hij klopte rinking,
dat een zinderend lied in de smidse hing.*

- *'Ik heb er een makker, die is soldaat
hij is 't die voor ons op de wallen staat.'*

- *'En ik heb mijn hart aan een man verpand,
wij wekken 't geslacht van de vrede in dit land.'*

*Daar klopte op de smidspoort een jong soldaat:
- 'Ik stond op de wallen en bleef paraat;*

*Gebroken heb ik mijn goede zwaard,
verloren heb ik mijn trouwe paard,*

*vergoten mijn bloed, maar het land werd vrij...
Zij gespten 't nog warme zwaard aan zijn zij.*

*Toen brak zijn hart, maar met laatste kracht
kust' hij de ringen van 't vredesgeslacht.*

- *'Wij hadden, mijn vriend, eeuwge trouw gezworen,
wij hadden 't geloof in de mensen verloren;*

*gij diende uw land, ik min een vrouw,
wij bleven elkaar in ons volk getrouw.'*

Eindnoten:

- 1) *Dit gedicht werd in December 1938 bekroond in de prijsvraag voor het beste gedicht, uitgeschreven door het tijdschrift 'Nederland'.*

Kwezels

*De temerige Euphrasia
wint d' aflat van Portioncula,
vijf Onze Vader en daarna
vijfmaal het Ave Maria.*

*Ook Rosalie is in gebed
terwijl ze stiekem scherp belet
hoe d'onderkoster kaarsen zet
voor 't beeld van Sint Elisabeth.*

*En telkens als Euphrasia
besluit haar Ave Maria
en opstaat, komt Rosalia
haar in 't portaal trouw achterna.*

*En zedig in een hoek verdoken
wordt grondig elk schandaal besproken,
wordt wat geheim was opgebroken,
wordt alle onrecht streng gewroken.*

*Nadat ze alles trouw onthulden,
geen kwaad meer voor hun ogen duldden,
gaan ze ter kerk, de plichtvervulden,
en bidden: 'Vergeef ons onze schulden'...*

*Rosalie en Euphrasia
gaan d' aflat van Portioncula,
vijf Onze Vader en daarna
vijfmaal het Ave Maria.*

De vloek (Servisch lied)

*Van op de dijk roept moeder
- op 't water helmt de klank -:
'Zeg, Mara, Mara, mijn dochter,
Is 't linnen nog niet blank?'*

*En 't meisje, lichtjes kleurend:
'Neen, 't water is niet klaar,
Dat deed die dwaze Jowo
Met zijn boot en zijn riemen daar!*

*Wij moeten hem beiden vervloeken:
Hij hange! - God hoor onze bee -
Ik wou aan mijn hals hem zien hangen
met zijn armen alle twee!*

*God gaf hij zat gevangen
Die mij zo tergen dorst,
In een kleine, enge kerker..
Hier op mijn zachte borst.*

*God moog' hem met ketens beladen..
Dat hij in mijn armen geklonken zit.
Mogen de wilde baren hem spoelen
Tot aan mijn huisje wit.'*

Panache

*Ridder Panache op zijn hobbelpaard
schommelt door 't land in een dolle vaart.
Hem siert een monocle, een knevel en baard
en de wuivende staart van zijn paard.*

*Zijn speer is gestadig naar 't Oosten gericht.
- Of in Zuiden of Westen geen vijand ligt?
Dan siert een misprijzende plooi zijn gezicht:
wie, drommels, heeft zoiets verdicht?*

*Panache zit te paard op het vaderland
en zijn zadel is het gezond verstand.
Op beide zit hij bovenop
met een wapprende pluim op zijn kop.*

*Ridder Panache en zijn hobbelpaard
rijden door 't land in een dolle vaart,
met een wapprende pluim en een wuivende staart.
Zij zijn vredelievend van aard!*

Driekoningenlied

*Driekoningen,
Driekoningen,
Geeft mij ne nieuwen hoed!*

*We hebben zolang met de kaarten gespeeld,
We hebben ons laatste centen geteld.*

*Herodes was de vierde man,
Die kent er alles van!*

*Hij heeft ons centen afgeluisd
En is er dan vandoor gemuisd.*

*Hij heeft d'onnozele kinderen vermoord
En al onzen toebak opgesmoord.*

*We gingen te paard
en we komen te voet.
Geeft mij ne nieuwen hoed!*

Processie in Tyrol

*Ons Heer wordt in de bergen plechtig rondgedragen
Wijl klokgelui en vreugdeschoten uit het dal
de zeven spitsen om hun credo vragen.*

*Als wierook hangt in slierten morgendoom,
de koeien houden ingetogen op met grazen
en doen hun bellen klinken konsekratievroom.*

*De kopers gloeien in de zon, de hoedenpluimen wuiven.
De meisjes gaan met blonde vlechten, rood korset,
terwijl nieuwsgierige ogen tussen hunne rijen schuiven.*

*En zegnend wordt Ons Heer door 't dal gedragen
wijl klokgelui en vreugdeschoten en gezang
de zeven spitsen om hun credo vragen.*

Voor mijn zoon Wim

*Wij hebben deze stad, mijn zoon,
voor uw geboorteplaats verkoren,
dat ge de verre schepen
en 't nabije beiaardlied moogt horen.*

*In ieder leven klinkt de roep
van ongekende horizonnen,
maar elke tocht moet eindigen
in 't land waaruit hij werd begonnen.*

*Min God en land, mijn zoon,
en wees geen heimatloze.
Vecht buiten u met volksverraad
en in u met de Boze.*

Sint Lutgardis

*De kloostertuin hing vol aroom
van witte anjelieren,
Lutgardis had een schone droom:
zij wou haar thuiskomst vieren.*

*De navend was van heimwee ziek,
de zon hing laag te branden.
- Heer God! De taal van dit kantiek
hoorde ik in Dietsen landen!*

*En toen de lauwe zomernacht
de wereld had beslopen,
weenden haar blinde ogen zacht:
zij zag de hemel open...*

*Heel Dietsland hangt nu vol aroom
van witte anjelieren,
de jonge moeders komen vroom
de maagd met anjelieren vieren,*